THE DAILY HEBREW JOURNAL

H. WINBERG, Pres. & Gen. Mgr.

The Only Daily Jewish Newspaper in the Province of Ontario

PUBLISHED BY

— CANADIAN JEWISH PUBLISHING CO., LTD. —

251-253 Queen Street West Telephone Adelaide 3967

SUBSCRIPTION RATES: $5.00 PER YEAR
SINGLE COPY 2c.

Entered as Second Class Mail Matter at C.P.O. Toronto, Ontario
January 22nd, 1913

העלפט אייער לאנד-העלפט זיך

„א גארטען פאר יעדעס הויז", דאס דארף יעצט זיין די לאזונג אויף דער אידיש - קאנאדישער גאס. „א גארטען פאר יעדעס הויז" — דאס דארף זיין דער ענטפער, וועלכען מיר וועלען געבען אויף דעם רעגיערונגס - רוף, צו העלפען פראדוצירען שפייז פאר דער כעפעלקערונג. דאס איז אבער נאך ניט אלעס. עס איז נאר א טהייל פון דעם חוב, וואס מיר דאר־פען ערפילען צו זיך, צום לאנד, צו אינזערע מיטמענשען, אין צו אונ־זערע פאמיליעס.

דאס אידישע פאלק איז אלס גאנצעס געגומען א פריעדליך פאלק, פריעדען, שלום, איז דער היפּט יסוד פון אידישען לעבען. דאך האבען מיר טראץ דעם, געגוג סאדאמען ביינגשטייערט צום וועלט - קריעג, בייגעשטייערט מעהר, ווייניגער מיר האבען גערארפט פראפאציאנעל גע־בען, און אויב מיר האבען זיך אזוי וואס אין איבערגעגעבען אבגערופען אויפ'ן קריעגס - רוף, ווי איבערגעגעבען דארפען מיר ענטפערען אויף דיעזען רוף פון פריעדליבער ארבייט.

א גארטען פאר יעדעס הויז, דאס מיינט אז מיר וועלען צוהעלפען אין דער פראדוצירונג פון גרינען, דאס איז אבער נאך ניט אלעס, אין וואס מען גיטהונט זיך, ווייזן, קאלן, און אנדערע תבואות, דאס זענען די הויפּט - נאהרונגס - פראדוקטען, און אז אין דיעזע אלע ארטיקעלען זאל קיין מאנגעל ניט זיין, וועגדעם זיך יעהר פיעל פון דעם. וויפיעל ארבייטער עס וועלען אין אויפ'ן פארם, אויפ'ן לאנד, וויפיעל מענשען עס וועלען טהון דיעזע ארבייט.

פאר צוויי זאכען אנטירט יעצט בעזונדערס די אנטאריער רעגיע־רונג, פאר דעם, אז די שטאטישע בעפעלקערונג זאל צוהעלפען פראדוצי - רען גרינסען, א זאך, מיט וועלכעם דער פארמער, וועט זיך הייי - יאהר ניט קענען אבגעבען, און פאר דעם, אז מען זאל זעהען צו בעקומען געניג ארבייטער פאר די פארמס, ווייל איב ניט דראהעט אונז א הונגער - געפאהר.

דאס ערשטע קענען מיר אלע טהון, און אזא ארבייט איז ניט נאר פראפיטאבעל, נאר אויך נעצליך אין שעהן, און פראפיטאבעל וועט זי זיין, ווייל די רעגיערונג איז גרייט צו העלפען מיט אלע נויטיגע אינפאר־מאציעס יעדען איינעס, און וועט אויך שיקען פריי מענשען לויט פערלאנג, אלעס צו צייגען, אבער אויך אין דער צווייטער הינזיכט קענען מיר העל־פען, אמת ניט אלע, אבער א גרויסער טהייל פון אונז.

אין פערלייה פון די המער - חדשים, זענען פערהאן אין מאנטרעאל „טרוידס" פיעלע ארבייטסלאזע, און דיעזע אלע פערזאנען וועלען טהון א נוצליכע זאך, ווען זיי וועלען דיעזע צייט ארבייטען אויף די פארמס, און העלפען פראדוצירען שפייז פאר דער שטאטישער בעפעל־קערונג. דער לוין פאר פארם - ארבייטער איז יעצט פיעל העכער ווי גע - וועזען, אזוי אז דיעזע ארבייט וועט ניט נור זיין א פאטריאטישע, נאר אויך א בעצאהלטע, און חיין דעם קען עס אויך האבען א גוטע ווירקונג אויפ'ן פיזישען צושטאנד פון דעם פערזאן, וואס איז אזוי ווייט פון אונז.

זיי זענען אבער ניט די איינציגע, וואס קענען דערביי העלפען.

באלד וועלען זיך שוין שליסען די שולען, די „פאבליק - סקוהלס" אזוי גיט ווי די „הייי - סקוהלס". א קעמפיין ווערט יעצט אנגעפיהרט אי־בער אנטאריא, און בעזונדערס צווישען די ערוואקסענערע קינדער פון די „הייי סקוהלס", אז אין וואקאציע צייט זאלען דיעזע 16 און 17 יעהריגע קינדער צוהעלפען אין דער שפייז - פראדוקציע, און מיר זעהען ניט איין, וואס די אידישע קינדער זאלען פון דעם אלעקשטעהן.

די אידישע קינדער, וועלכע געהען אין די העכערע שולען, זענען מעהרסטענס קינדער פון ארימע עלטערען, קומען פון ארבייטער - פאמי־ליען, און תמיד ווען עס קומט אן וואקאציע, ווערען דיעזע קינדער גע־שיקט אין די שעפער, אים פאר דא עטליכע וואקאציע - חדשים צו צוהעל־פען מיט זייערע פערדיענסטען דער פאמיליע. וועט דען ניט זיין פיעל נוצליכער, און פאר די קינדער געזונטער געייסט, אז אנשטאט אין די שעפער זאלען זיי בעסער געשיקט ווערען אויפ'ן לאנד, ארבייטען אויף פארמס, אז די פערדיענסטען וועלען זיין די זעלבע, און אז פאר'ן קינד וועט עס גוטעס טהון.

מיר ווערען אלע געפלאגט פון יקרות, מיר מאטערען זיך אונטער זיין שווערען יאך, זאלען מיר אבער ניט אבקומען בלויז מיט זינגען קלאג־לידער אויף די שווערע צייטען, אין העלפען דעם יאך פערלייכטערען.

זאלען מיר העלפען דאס לאנד!

זאלען מיר זיך זעלבסט העלפען! העלפען אנפיהרען א פריעדליכע קריעג מיט'ן יקרות אין הונגער.

אלע וועגען פיהרען יעצט צו שלום

זיין לעצטע זיאך האט די גרעסטע פערזיכערונגס געזעלשאפט אין דער וועלט געמעלדעט. אז זי נעהמט אן וועטען צוהן צו איינגיג טעג וועט זיין פריעדען, האט עס ניט געדארפט אנגענומען ווערען בלויז אלס סענגאציע. אדער אלס שפאס, ווייל אלע וועגען צייגען יעצט, אז צו פריעדען איז גאנץ נאהענט.

דאס וואס די נייע רוסלאנד האט געראזט וויסען, אז זי וויל ניט אויסבייטען איהר טעריטאריע, און דייטשלאנד האט שוין איינגיג מאהל מודיע געווען אין פערליך פון די לעצטע עטלעכע וואכען, אז זי וויל א פריעדען אהן אנעקסיעס. מעהר ניט ווי א עהרענהאפטען פריעדען. דאס וואס שווערמאנס בעזוכען נאך נייטראלע לענדער זענען יעצט געווארען אפטער, און צוזאמען מיט דעם, וואס די אפענסיוע אויפ'ן מערב „פראנט" ווערט יעצט אנגעפיהרט צוליעב אן ענטשיידענדע שלאכט, דאס אלעס קען ניט פערבייגעהן אהן רעזולטאטען, בעסער אהן א נאהענטען פריעדען.

ווען פריהער זענען געקומען די פערשיעדענע שלום - קאנגען, איז עס אלץ געווען וועגען א סעפעראטען פריעדען צווישען רוסלאנד און דייטשלאנד, דר'נייע רוסלאנד האט עס אבער אנגעגליך געמאכט, און אויב מען רעדט יעצט וועגען פריעדען, איז עס קיין אנדערער, ווי א פריעדען וועלכער וועט שטיל מאכען די קאנאנען - מיילער אויף יעדען שלאכטפעלד.

דאס אידישע פאלק און די מלחמה

פון דר. מאקס נארדוי

עס איז שוין פיעלע מאהל בעהויפּ־טעט געווארען דאס פון אלע פעלקער, וועלכע בעטייליגען זיך אין-דער איצטי־גער וועלט - מלחמה, האט דאס אידישע פאלק געבראכט די גרעסטע קרבנות, גע־ליטען צום מעהרסטען און געבלוטעט צום מעהרסטען. עס איז נאנץ איבערגיג צו רע־דען א סך אדער צו באציערען די דאזיגע טהעמא מיט שעהנע פראזען, ניט איצט איז די צייט צו שרייבען בעלעטריסטיק, וואס עס נייטיגט זיך איצט איז צו קוקען אויף די פאסירונגען מיט אפענע אויגען און ציהען א שלוס וואס פאר א ווייכטיג־קייט די דאזיגע פאסירונגען האבען פאר אונזער פאלק.

מיר זענען ניט קיין שטומע טשערע־דע, וועלכע לאזט זיך פיהרען פון'ם פאס־טוך מיט די הינט, און פרעגט ניט קיין קשיות ניט זיך אליין און ניט קיין אנ־דערען צוליעב וואס מען טרייבט זיי אדע־ר וואוהין זי געהט. אויך זענען מיר ניט קיין איינמאהטען וועלכע טהוען נאך און באוועגען זיך מעכאניש לויט דעם ווילען פון אנדערע מענשען און פארשטעהען ניט דעם איינגעגעבען מאכאניזם און זאגען ניט ארויס אן איינענע מיינונג. אונגליקליכע־ווייזע אבער דערפאר שטאלץ, זענען מיר אויף דעם וואס מיר זענען א פאלק וואס זעהט, הערט און פיהלט. אלס סאלדא־טען אין די רייהען, איז ווערלבסטפעד־שטענדליך, אז מיר מוזען זיך אונטער־ווארפען דער דיסציפּלין: מיט אנדערע ווערטער הייסט דאס אז מיר מוזען ערפיי־לען די באפעהלען פון אונזערע עלטערע מיט דעם גאנצען ענטהוזיאזם פון אונזער הייסען טעמפּעראמענט און מיט אונזער גאנצער שארפקייט פון אינטעלעקט, און בדרך כלל טהוען מיר דאס נאך מיט פערהר־איבערגעבענהייט ווי דאס איז נייטיג, וואס־רום מיר ווייסען אז מיט אונזערע מעשיו באשיצען מיר ניט נאר אונזער אינדיווידו־עלע פערזאן נאר אויך די העפיטאציע און דעם כבוד פון אונזער פאלק. אבער אין דער זעלבער צייט ווען מיר טהוען זא־כען וואס אונזער הריסטליכער קאלענע וואלט אפשר דאס געטהון יעהר זעלטען, טראכטען מיר איבער דער פאלגענדער פראגע: וואס ערווארטעט אונז אידען נאך דיעזער פארשלעפטער מיאוס'ער מלחמה? ווי אזוי וועט אונזער פאלק אויסקוקען נאך דער מלחמה? וועט די דאזיגע ענטשלאפענהייט מיט ווערבער מיר ערפיילען אונזערע חוב אלס ביירגער. די שולדענטהאטען, מיט וועלכע מיר צייכען נען זיך אויס, שמערצליכע קרבנות וואס מיר ברענגען — וועט דאס אלעס זיין אויף אירגענד וועלכער נוצען צום אידישען פאלק; וועט דאס ברענגען גערעכטיג־קייט; וועט דאס אויסהיילען אלע אונזע־רע וואונדען, אדער וועט דאס צום וועג־ציינסטענס לינדערען אונזערע ליידען און ברענגען אונז נעהענטער צו אונזערע הויס־טארישע און סאציאלישע אידעאלען?

איך וועל אין קורצען אנדייטען דעם ענטפער אויף די אלע פראגען לויט דעם זיי עס דיסקוטירען עס די היסטאָרישע פאק־טען.

ביז צום ענדע פון אכצעהנטען יאהר־הונדערט, האבען אלע פאריבטענדע מלחמות פון אייראָפּא ניט געהאט נאר קיין ווירקונג אויף דעם שיקזאל פון דעם אידישען פאלק. אמת איז, דאס דער איג־דיווידועלער איד האט געבראכט די אלע נויטיגע קרבנות וואס א מלחמה פאר־לאנגט. אבער דאס אידישע פאלק אלס א גאנצעס איז געבליבען אין דער זעלבער לאגע ווי געווען. די ארמייען זענען גע־ווען צוזאמענגעשטעלט פון געדונגענע סאלדאטען אין פריווילעגיע. אבער זעהר זעלטען פון מענשען, וועלכע זענען גע־ווען געצוואונגען צו דיענען. די אידען זענען ניט צוגעלאזען געווארען ניט אלס געדונגענע און אויך ניט אלס געצוואונגע־נע סאלדאטען. דער איד איז דאן ניט געווען געצוואונגען צו זיין אין דער שרעק־ליכער לאגע פון מלחמה האלטען מיט זיינע איינענע ברידער. ער איז דאן ניט געווען אין דער גרויזאמער לאגע פון דעם סאלדאט, וועלכער האט אויסגעשריען „הורא" אין דער צייט ווען דאס הארץ וועלכעס איז דורכגעשטאכען געווארען מיט זיין באיאנעט האט אויסגעשריען שמע ישראל. ער איז דאן ניט געשטאנען פנים - אל - פנים מיט דער אנגענומענער מיינונג: דאס אין פריע־דענס צייט ביזסטו א איד, און דערפאר ביזסטו אויסגעשלאגען פון אלע דעמטע און פרייוויליגיעס פון א בירגער, אבער אין מלחמה צייט ביזסטו א בירגער און מוזסט ערפיילען אלע התחיובות'ען פון א בירגער. ביים לעבען ביזסטו א איד, א זונדערער, אבער טויטערהייט ביזסטו א העלד, א בירגער. אייב דו וואנסט צו פארלאנגען ביירגערליכע רעכטע ביים לע־בען ביזסטו א רעוואלוציאנער און פאר־דיענסט געהאנגען צו ווערען. אויב דו האסט די חוצפה צו ערקלערען אויפ'ן טייטען בעט אז דו ביזסטו ניט נאר א מענש, נאר אויך א איד, דאן ביזסטו גע־שטעפּעלט אלס א מאן אהן א פאטער - לאנד און ווערסט באהאנדעלט ווי אן אויס לענערער ביי דיר אין דיין איינגען לאנד.

דער דאזיגער צושטאנד האט זיך אבער געביטען, פאלשטענדיג נאך דעם יאהר 1789 דאס דעוואלוציאנערע פראנק־רייך האט אנגענומען דאס אוניווערסאלע מיליטער דיענסט. פרייסען נאך איהר מפלה אין יענע האט ארגאנאזירט א בעוואפענטע נאציאן אין האט איינגע־פיהרט מיליטער דיענסט. פון יענער צייט אן קוקט מען שוין ניט מיט פאראכטונג אויף דעם וואס אידען באטייליגען זיך אין דער ארמיי. דער איד איז ניט אויסגע־שלאסען פון דעם געזעץ וועלכעס זאגט אז יעדער מאן וועגן דערגרייכט א געוויסע עלטער, מוז ער אריינטרעטען אין דער ארמיי. ער איז פונקט אזוי גוט א סאלד־דאט ווי די אנדערע בירגער פונ'ם לאנד וואו ער וואוינט, און פון יענער צייט אן האבען די פארשיעדענע מלחמות געהאט א שרעהליכע באדייטונג ניט נאר פאר דעם אייגענעלעכען אידען, נאר פאר דעם פאלק אלס א גאנצעס.

פיעלע פון די לעזער וויסען זיכער פון דעם ריטואל פון „בלוט ברודער - שאפט", וואס עהזיסטירט צווישען מאנ־כע נעגערישע שבטים. אין צענטראל אפ־ריקא ווערט דער פאלגענדער מנהג פראק־טיצירט:

ווען א ווייסער מענש קומט צווישען איינעם פון די שבטים, און דער פאר־שטעהער פונ'ם שבט וויל איהם אויפנעהמען מען מיט גרויס פריינדליכקייט, דאן מאכט דער גאסט און דער פארשטעהער קליינע שניטען אין זייערע רעכטע הענט. דאס בלוט ווערט אריינגעגאסען אין א גלאז, און ביידע טרינקען דערפון עטליכע טראָ־פען. נאך דעם ווי דאס איז אבגעטהון מעגען זיי זיך באטראכטען אלס פריינד.

די מלחמה אין ווילכער דער איר נעהמט אנטייל האבען די זעלבע ווירקונגס ווי די אפריקאנער בלוט ריטועלען.

דאס בלוט פונ'ם אידען ווערט איינ־געמישט מיט דעם בלוט פון א ניט - אי - דען.

די דאזיגע איינמישונג האט ארויס־גערופען צווישען די אידען א שטארקע אי־נערציינונג, וועלכע איז געווען זעהר פראָ־דוקטיוו אין ברענגען וויכטיגע אפלגען.

מאנכע אידען האבען פאלשטענדיג אבגעווייסט דיער אידישען בעוואוסטווין און האבען דאס איינגעביטען אויף דער דעגיערענדער פאליטישער נאציאן; זיי האבען אין זיך אריינגעזוגיגן די נשמה פונ'ם רוס, דייטש, פראנצויז, עמטריי - כער און רומענער. ביז צו אזא מדרגה דאס זיי האבען זיך אין גאנצען פארגעסען אז זיי זענען אידען און די איינהייטליכ־קייט פונ'ם אידישען פאלק האט ניט מעהר עקזיסטירט פאר זיי. ער האט ניט מעהר געוועזען דער ברודער אין דעם אידישען פאלקען פון אן אנדערער מדינה געווע־ען איהם איז אויסגעקומען מלחמה צו האלטען, נאר אן איינפאכען שונא, ביים וועגען ער האט ניט קיינע געמיינשאפט - ליכע אינטערעסען, אויסער אפשר אן עהנליכקייט אין רעליגיע.

דער איד האט זיך איינגערעדט דאס זיין יונגפארט איז דער הויט, און פונקט אזוי ווי געוויסע פיינעל בייטען אכאה־אבער זייערע פעדערען, פונקט אזוי האט ער איבערגעביטען אין אויף אזא אופן אז אויפ'ן אויגען פון דעם שונא אין זיינע גרענעצען.

אט דאס רעכט אויף צו לעבען איז דאס נאטירליכע מענשליכע רעכט און יעדער, וואס טרעט אובער די שוועל פון וואמער עס איז שטאט איז דערצו בע־רעכטיגט און בעקומט עס.

דאס נאטירליכע מענשליכע רעכט איז א פאסיווס, דאס הייסט נאך דעם פערטראג זיינען ביידע פארטייען ניט דער מענש אין ניט דער שטאט, ניט מחויב צו זיין אקטיוו איינער פאר דעם אנדערען. עס איז גענוג פאר דעם מענ־שען אז ער טרעט ניט איבער די געזעצען און עס איז גענוג פאר דעם שטאט אז ער שטערט ניט דאס לעבען פון זיין פער־טראגס שותף, דעם מענשען.

אבער ניט גענען אלע מענשען האט דער שטאט אזוי וועניג „פערפליכטונגען" און ניט אין יעדען שטאט קומט דער מענש אב בלויז מיט דעם אליין, וואס ער אונטערוואנדערט זוך אונטער זיינע געזעצען. עס איז פאראן א פערטראגס פערהעלטניס וואס ליינט אריף אויף די פארטייען פיעל גרעסערע געזעלשאפטליכע פערפליכ־טונגען. א פערטראגס-פערהעלטניס וואס בעגינגט זיך ניט בלויז מיט דער פאסיווער אויסהאלטונג פון זיין פארטייען. דאס פרינציפ פון „טשעפע מיך נישט וועל איך דיך אויך נישט טשעפען" איז ניט גענוג אים אויסצוהאלטען א געועלי־שאפטליך לעבען און א שטאט, און עס קומט דאס פרינציפ „דיען דו מיינע אינ־טערעסען און איך וועל דיענען דיינע אינ־טערעסען. פון אט דעם פרינציפ איז דורכגעדרונגען דער פערטראגס אבסאָר־צווישען בירגער און שטאט. עס איז דאס פערהעלטניס פון די מענשען צו דייער שטאט און פון שטאט צו זיינע מענשען.

דער שטאט האט צו זיינע בירגער גרויסע פערפליכטונגען. אויסער דעם וואס ער מוז שיצען זייער לעבען מוז ער אויך שיצען זייערע אינטערעסען. דיא מאטערעלע ווי אויך די גייסטיגע. דער שטאט מוז זארגען דערפאר, אז זיינע בירגער זאלען קענען פריי און אונגע־שטערט ענטוויקלען זייער האנדעל און אינדוסטריע, ער מוז זארגען פאר דער ווייטער ערציהונג פון זייערע קינדער, פאר דער פערזארגונג פון זייערע קראנקע. ער מוז זיינע בירגער ניט נור שיצען און פער זארגען אין דער צייט ווען זיי געפינען זיך אין זיינע גרענעצען נור ער מוז אויס ברייטען זיין שוץ און זארג פאר זיי ווען זיי זיינען אין פרעמדע שטאאטען.

דער בירגער ווייסט, אז ער האט א קערפערשאפט צו וועלכער ער קען זיך תמיד ווענדען און ער בעצאהלט דערפאר דערמיט, וואס אויך זיינע פערפליכ־טונגען נעגען דעם שטאאט זיינען פיעל גרעסערע. ער איז מחויב, ווען די אומ־שטענדען פערלאנגען עס פון איהם צו בעצאהלען מיט זיין לעבען פאר דיא אינ־טערעסען פון זיין שטאאט.

קומט דער שטאאט ווירקליך נאך אלע זיינע פערפליכטונגען, וואס ער האט געגען זיינע בירגער? זיינען די ליינ־טונגען פון דעם שטאאט צום בירגער פונקט גלייך צו לייסטונגען פון דעם בירגער צום שטאאט?

ביי דער פערענטפערונג פון אט דיא פראגען שטעלט זיך פאר אונז קלאהר ארויס, וואס דאס מינט אזוינס נאציאָ־נאלע רעכט. עס שטעלט זיך ארויס ווי מיר וועלען באלד זעהען, אז דער שטאאט איז ביי דער יעצטיגער מעטהאָ־רע פון בירגער רעכט אהן נאציאָנאלע רעכטס, ניט אומשטאנד צו בעצאהלען ווייגע בירגער חובות וואס ער איז זיי שולדיג לויט דעם פערטראג, וואס עס בעשטעהט צווישען זיי. עס שטעלט זיך ארויס אז אין דער צייט, ווען דער שטאאט פערלאנגט — און מיט פאל־שטענדיגען רעכט — פון די בירגער וויא זאלען מקריב זיין זייערע נאציאָנאלע אינ־טערעסען אין דער צייט ווען דער שטאאט האט עס נויטיג. קומט ער ניט נאך זייע ערע נאציאָנאלע אינטערעסען אין דער צייט, ווען זיי, די בירגער, פערלאנגען עס פון איהם אין נויטיג.

איך האב פריהער אנגעוויזען דאר־רויף אז די אויפגאבען פון דעם שטאאט איז צו דיענען די מאטעריעלע און גייס־טיגע אינטערעסען פון זיינע בירגער. ניט אלע בירגער אבער האבען גלייכע אינטערעסען. עס זיינען פאראן אין איין שטאאט רוסישע, דייטשע, פראנ־צויזישע און אנדערע בירגער. ווייערע מאטעריעלע אינטערעסען קען דער שטאאט שיצען דורך אלגעמיינע אינסטי־טוציאָנען. איינריכטונגען פערדערונגען און געזעצען. די אויסבעסערונג פון וועגען, דאס בויען פון אייזענבאהנען, די פער־שעהנערונג פון שטעדט, די געזונדהייטס געזעצען, מיט אין וואס אלע דאס אנדער וואס הבען א מאטעריעלען ווערטה פאר די בירגער זיינען גלייך וויכטיג פאר אלע און דער שטאאט קען דא העלפען מיט אלגעמיינע איינריכטונגען.

נאנץ אנדערש אבער איז עס מיט די גייסטיגע פערדערונגען און בעדערפנישען פון די בירגער. די גייסטיגע פערערונ־גען פון די אידען זיינען נאכ אנדערע פון די פראנצויזען אדער פון די דייטשען. דער שטאאט בעגינגט דיג זיך אויך אין דער הינזיכט מיט אלע נעמיינע בעשטימונגען בלייבט שולדיג זיינע בירגער דעם שוץ און זארג פאר זיי ערע נאציאָנאלע אינטערעסען.

א קאנקרעטעס ביישפיעל מען דעם ענין קלארער מאכען.

אין א שהור וואו עס לערנען די קינדער בירגער און וואו עס מוז אונבעדינגט — פון פראנצויזישע, רוסישע און דייטשע עס מען נאר אנדערש ניט זיין — הערשען אן אינהייטליכע לעהרע שפראך הענען בישום אופן ניט געשיצט ווערען די אינטע־רעסען פון די אלע נאציאָנאליטעטען. פאר די דייטשע בירגער וואלט געווען זעהר נוצליך ווען די לעהרע־שפראך זאל זיין דייטש. עס איז אבער נאר ניט נוצליך און טאקע גאר שעדליך פאר דיא פראנצויזען, וואס די לעהרשפראך פון זייערע קינדער זאל זיין ניט פראנצויזיש.

די שפראך פראגע איז ניט די איינציגע שווערינקייט אין שהור. עס זיינען נאך פאראן א גאנצע רייהע שווערינקייטען, וואס מען קען בשום אופן ניט בעזייטי־גען מיט דער איצטיגער מעטהאָדע פון שולען, וואס דיענען נור בי בירגערליכע אינטערעסען און ניט די נאציאָנאלע. יעדע נאציאָן האט זיכער דעם גרעסטען אינטערעס אין דעם אז איהרע קינדער זאלען קענען בעדיענען אין דער אנדערער פון די דייטשען. דער שטאאט בעגינגט זיך אויך אין דער הינזיכט מיט אלע נעמיינע בעשטימונגען בלייבט שולדיג זיינע בירגער דעם שוץ און זארג פאר זיי ערע נאציאָנאלע אינטערעסען.

אין די בעווילינגונג פון דער שטאאט זיי אויסצוהעבען פריי. די גאראנטיע פון דעם שטאאט, אז קיינער וועט אט די אויס־לעבונג ניט שטערען, די זארגען פון דעם שטאאט ראפיר, אז אט די אונטערעסע זאלען געפינען די געהעריגע באאסטונג הייסט נאציאָנאל רעכט.

די אנערקענונג פון נאציאָנאלע רעכט בעשטעהט אין דעם צו אנערקענען אז דער בירגער איז ניט נור א מענש מיט אלגעמיינע מענשליכע אינטערעסען, ווי אויך אלגעמיינע מענשליכע רעכטס. אבער אלעס וואס מעגליך וועט געטהאן מיט דער נייטיגער גענעריגע און פאריזיכטיגקייט. עס איז זייכער אז אין נויטיגען מאמענט וועלען די אנערקענונג פון נאציאָנאלע רעכטס.

די רעזולטאטען פון דעם אידישען קאָנגרעס אין זוד אפריקא

אראנסבורג.

ווי בעוואוסט האבען די זוד אפריקאנ־שע אידען נאך פאר א יאהרען אבגעהאל־טען א אידישען קאנגרעס אויף וועלכען עס איז בעשלאסען געווארען צו פאדערען גלייכבערעכטיגונג פאר די אידען אין דיא לוות לענדער און נאראנטירען פאר דער אידישער קולטורפריהייט אין פאלעסטינא. אבער זיין רעמאלסט האט מען וועגען דער ארבייט פון דעם קאמיטעט וואס דער דאזיגער קאנגרעס האט אויסגעוועהלט נאראנטירט. און די אידישע גע־נען אין אפריקא האבען אויסגעהריקט זייער אינטערעסירונג מיט דער. אינ־טעטעקיט פון דעזען קאמיטעט.

איצט איז ערשיענען אן ארטיקעל אין דעם אפיציעלען אידישען אדגאן פון דעם קאנגרעס קאמיטעט, אין וועלכען מ־ר. א. מ. איינרעמיס פאר אונטערגעלייגט אהרע דיפלאמאטישע אקטי־ווע ארבייט בנוגע די בעשלוסען פון דעם אידישען קאנגרעס. אבער אלעס וואס זיין הויך פונקט פון ריקפאלען, גאר גי־וועלט בעגייט זיך, הערשאפט פערשוי־אליין.

*

און די ראדיקאלע אין דער גרויסער הערשאפט וועט נאכ־ברינגען א ראדיקאלע אויך אין טיעפע אלגעמיינע אין דער ווענדונג אבגעהאלטען אין אויך אין אנדערע לענדער אמאל א קענינ".

נור אין די אידישע לענדער אין אפריקא, אין דער אנדערער אבגעהאלטען אין אויך אין אנדערע לענדער אין אמת'ן.

מיר ברענגען אין ערשיענען אין דער גייסטיגען אין אין דער אנדערע אין אין אמת'ן.

א ציוניסטען היוז אין יאהאנעסבורג.

יאהאנעסבורג.

די היגע ציוניסטען די זוד אפריקאנ־שע אידען נאך פאר א יאהרען אבגעהאל־טען א אידישען קאנגרעס אויף וועלכען עס איז בעשלאסען געווארען צו פאדערען גלייכבערעכטיגונג פאר די אידען אין דיא לוות לענדער און נאראנטירען פאר דער אידישער קולטורפריהייט אין פאלעסטינא. אבער זיין רעמאלסט האט מען וועגען דער ארבייט פון דעם קאמיטעט וואס דער דאזיגער קאנגרעס האט אויסגעוועהלט נאראנטירט. און די אידישע גע־נען אין אפריקא האבען אויסגעהריקט זייער אינטערעסירונג מיט דער. אינ־טעטעקיט פון דעזען קאמיטעט.

איצט איז ערשיענען אן ארטיקעל אין דעם אפיציעלען אידישען אדגאן פון דעם קאנגרעס קאמיטעט, אין וועלכען פיהרט אהרע דיפלאמאטישע אקטי־ווע ארבייט בנוגע די בעשלוסען פון דעם אידישען קאנגרעס.

פערקיפיין, סאכאלט און ניד־יארק סענטריעס

וועכענטליכען ברייף וועגען סאָרקעס
ווערט צוגעשיקט פריי אהן געלד,
אויף פערלאנג

ROBERT E. KEMERER & CO.
108 Bay St.

(מעמבערס פון סטענדערט בוטשע
עקסטשיינדזש)

10 ביי סטריט — טאָראָנטאָ

CHAS. A. STONEHAM & CO.

(עטאבלירט 1903)

23 מעלינדא סטרי. טאראנטא. טעלעפאן מיין 1—2580.
41 בראאד סטריט, ניו - יארק.

קאבאלטס, פארקיפיין קופער מאטאר אויל און אינדוסטריאל סטאק פאר קעש, אדער מעטיגע מארדזשין. אינזער פיבעריגע הונדערט מייל פריי־וואט ווייל סיסטעם דערגרייכט אלע מארקעטס וועכענטליכע מארקעט לעטערס פריי.

„ניטא קיין פראמאשאנס"

וואס פערשטעהט מען אונטער נאציא נאלע רעכט?

פון דר. יעקב גרינפעלד

עס ווערט אין דער לעצטער צייט פיעל גערעדט וועגען נאציאָנאלע רעכט און עס איז דערפאר אינטערעסאנט פעסט צושטעלען וואס עס מיינט נאציאָנאלע רעכט.

כדי צו קענען בעקומען א קלאהרע תשובה אויף אונזער פראגע איז קודם כל נייטיג צו בעקומען א בעגריף וועגען רעכט בכלל און אויף אזא אופן וועלען מיר קענען אונטערשיידען צווישען נאציאָנאלע און אנדערע רעכט.

וואס הייסט רעכט?

צו האבען רעכט אויף א זאך, הייסט האבען די בעווילינגונג און די גאראנטיע פון דעם שטאאט זיך פריי און אונגע־שטערט פון אנדערע מענשען צו בענוצען מיט איהר.

יעדער מענש האט א רעכט צו לע־בען, דאס הייסט אז יעדער מענש האט די בעווילינגונג און די גאראנטיע פון דעם שטאאט, אין וועלכען ער געפינט זיך, זיך פריי צו בעוועגען אין דער געזעלשאפט אויף אזוי פיעל וויפיעל ער שאדט ניט קיין אנדערע דערמיט און קיינער האט ניט קיין רעכט איהם דאס צו שטערען.

צווישען יעדען מענשען און דעם שטאאט, אין וועלכען ער געפינט זיך, בעשטעהט א שטילשווייגענדער פערטראג; נאך וועלכען ביידע פארטייען זיינען פיל־ליכטעט ניט צו שאדען איינער דעם צווייטען. דער מענש אינטערווארפט זיך די יעצען פון דעם לאנד אין בעקומט דער־פאר די בעווילינגונג אין דעם שוץ פון דעם שטאאט צו לעבען אין זיינע גרענעצען.

אט דאס רעכט אויף צו לעבען איז דאס נאטירליכע מענשליכע רעכט און יעדער, וואס טרעט איבער די שוועל פון וואמער עס איז שטאאט איז דערצו בע־רעכטיגט און בעקומט עס.

דאס נאטירליכע מענשליכע רעכט איז א פאסיווס, דאס הייסט נאך דעם פערטראג זיינען ביידע פארטייען ניט דער מענש אין ניט דער שטאאט, ניט מחויב צו זיין אקטיוו איינער פאר דעם אנדערען. עס איז גענוג פאר דעם מענ־שען אז ער טרעט ניט איבער די געזעצען און עס איז גענוג פאר דעם שטאאט אז ער שטערט ניט דאס לעבען פון זיין פער־טראגס שותף, דעם מענשען.

אבער ניט גענען אלע מענשען האט דער שטאאט אזוי וועניג „פערפליכטונגען" און ניט אין יעדען שטאאט קומט דער מענש אב בלויז מיט דעם אליין, וואס ער אונטערווארפט זוך אונטער זיינע געזעצען. עס איז פאראן א פערטראגס פערהעלטניס וואס ליינט אריף אויף די פארטייען פיעל גרעסערע געזעלשאפטליכע פערפליכ־טונגען. א פערטראגס-פערהעלטניס, וואס בעגינגט זיך ניט בלויז מיט דער פאסיווער אויסהאלטונג פון זיין פארטייען. דאס פרינציפ פון „טשעפע מיך נישט וועל איך דיך אויך נישט טשעפען" איז ניט גענוג אים אויסצוהאלטען א געועלי־שאפטליך לעבען און א שטאאט, און עס קומט דאס פרינציפ „דיען דו מיינע אינ־טערעסען און איך וועל דיענען דיינע אינ־טערעסען. פון אט דעם פרינציפ איז דורכגעדרונגען דער פערטראגס אבסאָר־צווישען בירגער און שטאאט. עס איז דאס פערהעלטניס פון די מענשען צו דייער שטאאט און פון שטאאט צו זיינע מענשען.

דער שטאאט האט צו זיינע בירגער גרויסע פערפליכטונגען. אויסער דעם וואס ער מוז שיצען זייער לעבען מוז ער אויך שיצען זייערע אינטערעסען. דיא מאטעריעלע ווי אויך די גייסטיגע. דער שטאאט מוז זארגען דערפאר, אז זיינע בירגער זאלען קענען פריי און אונגע־שטערט ענטוויקלען זייער האנדעל און אינדוסטריע, ער מוז זארגען פאר דער ווייטער ערציהונג פון זייערע קינדער, פאר דער פערזארגונג פון זייערע קראנקע. ער מוז זיינע בירגער ניט נור שיצען און פער זארגען אין דער צייט ווען זיי געפינען זיך אין זיינע גרענעצען נור ער מוז אויס ברייטען זיין שוץ און זארג פאר זיי ווען זיי זיינען אין פרעמדע שטאאטען.

דער בירגער ווייסט, אז ער האט א קערפערשאפט צו וועלכער ער קען זיך תמיד ווענדען און ער בעצאהלט דערפאר דערמיט, וואס אויך זיינע פערפליכ־טונגען נעגען דעם שטאאט זיינען פיעל גרעסערע. ער איז מחויב, ווען די אומ־שטענדען פערלאנגען עס פון איהם צו בעצאהלען מיט זיין לעבען פאר דיא אינ־טערעסען פון זיין שטאאט.

קומט דער שטאאט ווירקליך נאך אלע זיינע פערפליכטונגען, וואס ער האט געגען זיינע בירגער? זיינען די ליינ־טונגען פון דעם שטאאט צום בירגער פונקט גלייך צו לייסטונגען פון דעם בירגער צום שטאאט?

ביי דער פערענטפערונג פון אט דיא פראגען שטעלט זיך פאר אונז קלאהר ארויס, וואס דאס מינט אזוינס נאציאָ־נאלע רעכט. עס שטעלט זיך ארויס ווי מיר וועלען באלד זעהען, אז דער שטאאט איז ביי דער יעצטיגער מעטהאָ־רע פון בירגער אין דעם מענשען בעקומט זיין רעכט מוז אויך דער דייטש, דער פראנצויז, דער איד בעקומען זיין רעכט.

דאס רעכט פאר זעלבסטשטענדיגער נאציאָנאלער ענטוויקלונג, וואס בע־שטעהט אין דער שטאאטליכער איינריכ־טונג פון נאציאָנאלע שולען, אינעם בע־שטעהט אין דער שטאאטליכער איינריכ־טונג פון נאציאָנאלע שולען, אינעם אנערקענונג פון נאציאָנאלע רעכט.

די אנערקענונג פון נאציאָנאלע רעכט בעשטעהט אין דעם צו אנערקענען אז דער בירגער איז ניט נור א מענש מיט אלגעמיינע מענשליכע אינטערעסען, ווי אויך אלגעמיינע מענשליכע רעכטס. אבער אלעס וואס מעגליך וועט געטהאן מיט דער נייטיגער גענעריגע און פאריזיכטיגקייט. עס איז זייכער אז אין נויטיגען מאמענט וועלען די אנערקענונג פון נאציאָנאלע רעכט.

די רעזולטאטען